

Николай КОВАЧЕВ (Велико Търново)

ЩАСТЛИВО СЪЧЕТАНИЕ МЕЖДУ АРХЕОЛОГИЯ И ТОПОНИМИЯ – СТ. Н. С. К. И. Н. БОГДАН НИКОЛОВ (ВРАЦА)

За най-ранното минало на нашите селища и области обикновено не достигат или липсват писмени исторически извори. Поради това историци и краеведи са принудени да прибегват до археологическите останки и паметници и до информацията, скътаца в названията на местностите – топонимите; археологът трябва да бъде топонимист, а топонимистът – археолог. Не случайно наши известни историци и географи в миналото са и едни от предшествениците и основоположниците на ономастичната ни наука. Едно щастливо съчетаване между археология и топонимия откриваме в дейността на нашия известен археолог ст. н. с. к. и. н. Богдан НИКОЛОВ Цветков от Врачанския исторически музей.

Роден на 16 август 1926 г. в с. Алтемир, Врачанско, познал несгодите на ранното сирашко детство и бедността, с упорит труд и постоянство той дири призванието си в живота; работи като околийски инструктор и нередовен учител и със спестяванията си завършва история в Софийския университет "Климент Охридски" през 1954 г. След това отново учителствува в различни села на Врачанско и Толбухинско. Тук редом с преподавателската и обществената си дейност като историк намира време и за проучване поселищната история в родната си област, насърчавайки в тази насока и местните любители краеведи и поставя начало на многобройни краеведски музейни сбирки. Личният си опит на преподавател и краевед-изследовател популяризира с подходящи статии във в. "Учителско дело", сп. "История и география", "Начално образование" и др. Благородната му изследователска дейност навреме бива оценена и той бива назначен за музеен работник в Окръжния исторически музей, отдавайки се всецяло по проучване и разкриване паметниците на древността във Врачанския регион. Многобройните му публикации са свързани с праисторически селища и некрополи, с находки от

бронзовата епоха, с тракийски паметници, гърнчарски пещи и гробници, с колективни монетни съкровища и сребърни накити, с уникалното тракийско съкровище от Рогозен и др. Николов е автор на книги, студии и статии като: *Археологически паметници във Врачанско* (Враца, 1964); *Праисторическо селище при с. Борован, Врачанско* (– В: Изв. на музеите от Северозападна България. Т. 3, 1979, 9–33); *Оръдията на труда и стопанския живот в селищата от стария и средния неолит при с. Градешница и с. Тлачене, Врачанско* (– В: Изв. на музеите от Северозападна България. Т. 3, 1980, 9–35); *Периодизация на неолитните култури в Северна България – от Янтра до Тимок* (– В: Изв. на музеите от Северозападна България. Т. 18, 1992, 11–56). Като свободен аспирант успешно защитава кандидатска дисертация върху *Развитие на халколитните култури в Западна България* (София, 1981 г.). *Тракийското сребърно съкровище от Рогозен* (– В: Изв. на музеите от Северозападна България. Т. 12, 1987, 138 с. в съавторство със Спас Машов и Пламен Иванов) и др. Негови изследвания са печатани в САЩ, Англия, Холандия, Франция, Германия, СССР, Румъния. В продължение на 40 години до излизането му в пенсия (1992) под различни псевдоними Николов печата в ежедневната преса над 500 статии, разкази, фейлетони и стихотворения.

Той е инициатор по създаване на специална поредица с очерци за отделни села в окръга, издавани от 800 до 1200 екземпляра от Окръжния музей – Враца. Лично е автор на: *Библиография на археологията за селищата от Врачански окръг* (Враца, 1961); *Алтемир през вековете* (1961); *Букьовци в миналото и днес* (1961); *Девене в миналото* (1962); *Градешница* (1963); *Крушовица* (1967); *Галатин* (1969); *Галиче в древността* (1969); *Софрониево < Сърбеница* (1971); *Камено поле* (в съавторство, 1979); *Липница* (1979).

В тази поредица за масовия читател и за жителите на отделните села се вижда как опитният археолог-историк постепенно се пристрастява към информацията на местните имена като извори за народностно-поселищните отношения в отделните селища. Докато в *Алдемир през вековете* той се спира само върху неговото име, то в следващите селища се представят всички събрани местни имена, появяват се и карти на землищата със означение на старинни изчезнали селища и имената на местностите. При книжката за *Крушовица* се прилага и семантичната класификация на имената: названия на води, имена по растителност и растителни видове, според особености на местностите, според тяхното използване или пък имена, възникнали по събития и поверия.

Опитният археолог вече се представя и като надежден топонимист. Сам Николов в едно от писмата си до мен споделя: "Аз започнах да събирам топонимия от 1950 година като студент по внушение на (археолога) Васил Миков, който ми върза пръста в археологията". Редом с проучване на старините за археологическата карта на Врачански окръг археологът грижливо събира и местностните названия в землищата на проучваните селища, използвайки сведенията на многобройни подходящи местни осведомители. По този начин в картотеката му се съхраняват топонимите от землищата на 130 села във Врачанска, Оряховска и Белослатинска околия. На първо време Николов подготвя монографията си *ИМЕНАТА НА МЕСТНОСТИТЕ ВЪВ ВРАЧАНСКО*, която се рецензира от ст. н. с. Георги Х р и с т о в и н. с. к. ф. н. Анна Ч о л е в а; обсъдена на 18 декември 1989 г. в Секция за българска ономастика при Института за български език, БАН и бива приета за печат. Монографията в 1062 машинописни страници съдържа 17 376 местни имена и представлява важен принос към изследване на топонимията в Северо-западна България и в страната. Николов подготвя и монография на имената в Оряховско и допълнение към тази на Константин П о п о в за местните имена в Белослатинско.

С тези си приноси археологът ст. н. с. к. и. н. Богдан Николов заема своето подобаващо място в нашата ономастика и можем да очакваме неговите приносни студии и статии по топонимични проблеми от Северозападна България, разработени в светлината на археологическата и топонимичната наука.